

**רשימת ספרי "בן מלך"
שיצאו לאור עד עתה:**

- חתומות
- ספירת העומר ותחילת הקלחת שיעורים
- ימי נדבאים
- חתומות
- ימי הפורים
- הגדה של פסח
- בעניני מצוות המדיניות
- שמעון
- תמוז ומנוח
- שיר השרים
- שבת קודש
- מנחת המעון
- שמעון בעניני
- עניינים כשי"ס ובהלכה
- זמירות שביח
- קטלוג הקלטות שיעורים
- בראשית ח"א - סמא"י
- מבוא, באשית-נח
- בראשית ח"ב - י"ד
- ק"ת-תולדות
- בראשית ח"ג - ויקרא-ויחי
- שמות ח"א - שמות-בשלח
- שמות ח"ב - מאמר מבוא
- תולדות-משפטים
- שמות ח"ג - וירומה-פקודי
- ויקרא ח"א - ויקרא-עמנו
- ויקרא ח"ב - אחרי-בחוקותי
- במדבר ח"א - במדבר-שלח
- במדבר ח"ב - חוקי-מעני
- דברים ח"א - דברים-ראה
- דברים ח"ב - שופטים-חזאת וברכה

ניתן להשיג: mechonbennelech@gmail.com | Warehouse: 8482450220
 בארץ ובת"י להשיג: sales@yefenofbooks.com

בסייעתא דשמיא

פרשת משפטים תשפ"ד
 גליון מס' 299

אוצרות בן מלך

מתורתו של מו"ר רבינו הגדול רבי לייב מינצברג זצוק"ל רבה של קהל עדת ירושלים

פרשת משפטים

בסוף הפרשה - 'והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה' (שם כ, כו).

ופסוק זה שלפנינו 'ואלה המשפטים, מהווה כותרת לכלל הפרשה שלפנינו, העוסקת ב'משפטים', שזהו מקצוע ותחום כשלעצמו בתורה. וכאן בא הכתוב לתת לישראל את חיובי ה'משפטים', הנתבעים מצד חובת המשפט והצדק, שמתחייב מצד עצם עמידת האדם לנוכח הזולת.

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (כא, א)

עם ראשית נתינת המצוות בתורה, יש להקדים, שכלל המצוות מתחלקים לכמה וכמה סוגים, ישנם מצוות המתחייבות מצד שהם יושר וצדק, וישנם מצוות שהם בגדר חובת עבודת ה', ויש מצוות שהם בגדר הנהגה של קדושה. וכו'.

וביארנו בהרחבה במאמרי מבוא לבן מלך עה"ת (מאמר ה - 'האור הגנוז בחמשת הספרים') שעל יסוד זה נתחלקו חמשת החומשים, משום שכל חומש וחומש יש בו תוכן וצביון מיוחד המפריד ומייחד אותו מיתר החומשים, שכל אחד מחדש גדר חיוב נוסף במצוות התורה. וממילא המצוות הכתובות בכל אחד מהספרים, נובעים מגדרו המיוחד של ספר זה. עיין שם.

כמו כן, לאחר החלוקה הכללית לחמשה גדרי חיוב בחמשת הספרים, יש חלוקה בתוך כל חומש בפני עצמו, והמצוות מופיעים בו בקבוצות מחולקים לפי נושאים, ולעיתים ניתנת כותרת לקבוצת המצוות, כגון 'קדושים תהיו' (ויקרא יט, ב) שהיא כותרת לכל הפרשה האמורה שם, וכמו שנאמר שם

בגליון

פרשת משפטים

ביאורי פסוקים..... עמוד 1

היכל השבת

תחילה למקראי קודש..... עמוד 8

חכמה ומוסר

דברים שאדם דש בעקביו..... עמוד 10

מנוח השבוע

עץ חיים היא למחזיקים בה

הוצאות הדפסת גליון זה נודבו לזיכוי הרבים ע"י ידידנו הנכבד מחשובי אברכי קהילתנו, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, מגדולי תומכי מכוננו

הרב **אהרן גרינוולד** שליט"א
 לרגל נישואי בנו החתן **נפתלי** הי"ו
 עב"ג למזל"ט

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך תעמוד לו ולמשפחתו להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה לראות וברכה והצלחה בכל אשר יפנו.

להנצחת ותרומות 'פרנס השבוע/החדש'
 אפשר להתקשר לטלפון מס' 054-8422488

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל: 054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל: 052-7616048

לקהל שוחרי תורת ה'בן מלך' ואוהבי התורה בכל מקום שהם

הננו בזה בקריאה של חיבה לשוחרי התורה,
להיות שותפים וידידים איתנים למפעל הכביר של מכוננו
להפיץ על פני תבל את אורו המיוחד והבהיר בתורה של
מורנו ורבינו בעל ה'בן מלך' זצוק"ל

ולתמוך בבית היוצר 'מכון כתבי בן מלך', אשר אך ורק מכוחו יוצאים לאור
כל גנוי תורתו של רבינו ושיעוריו המרובים, כאשר זכינו לראות את הכרכים
הרבים נדפסים ויוצאים לאור עולם, ופתחו אופקים חדשים בפני כלל שוחרי
התורה

מהררי ציון יוצאת הקריאה, בואו לעזרת ה' בגבורים, המשימה הגדולה עדיין
לא הושלמה ודורשת משאבים רבים מדי חודש בחדשו.
נא זכו והצטרפו להימנות למצווה חשובה זו של הרבצת והפצת אור התורה
לזכות את הרבים, הטו שכם וטלו חלק במשימה הגדולה

פנו עתה להנהלת המכון והצטרפו למשפחת התורמים והמנויים
לדבר המצוה הגדולה הנתונה בידינו

באין מענה השאירו הודעתכם ונשוב אליכם בהקדם

בשורה טובה למבקשי ה'

ניתן להאזין לשיעורי רבינו זצוק"ל בקו השיעורים

'קו בן מלך'

03-3077354

ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים

בפרשת השבוע

שמעו ותחי נפשכם

ויהי רצון שנזכה להגדיל תורה ולהאדירה

מכון כתבי בן מלך
התגולה

הודעה חשובה ומשמחת לתורמי המכון

ניתן לקבל החזר מס

על תרומות למכון בגובה של

עד 35% מערך התרומה

לפי סעיף 46

- ספרים
- למונחי השנה
-
- סדרת ספרים
- ביאורים ומאמרים
- על המשנה חומשי תורה
-
- שיעורים
- על הש"ס
-
- ספרי
- הגות ומחשבה
-
- ביאורי סודר
-
- ספרי
- אמנה וכמחון
-
- בטאון
- תורה ודעת
-
- אוגדנים
- תורה ודעת

הנצחות תורמים

קו בן מלך
03-3077354

מתגששה במכון
שיעורים 24 שעות ביממה

עמודות טעימה בבתי כנסת
לשמעו שיעורי רבינו
מוחלקים לפי נושאים
בכל התחומים

רכישת ספרי בן מלך
בתנאות המובחרות ברחבי העולם

טלפון התגולה: 054-8422488
כתובת: אוהב ישראל 1/9
ביתר עילית
עמודות מוכרת לפי סעיף 46
להיערות האורחת
mechonbenmelech@gmail.com

אוצרות
בן מלך

וכמו כן ישנם מצוות שבין אדם לנבראים ולבהמות, שכל יסוד חיובם הוא מגדר 'משפט'.

זה הטעם למה שנאמרו כאן כמה מצוות שאינם מצד 'בין אדם לחבירו', כגון 'מלאתך ודמעך לא תאחר', 'בכור בניך תתן לי', איסור מכשפה, איסור שוכב עם בהמה, איסור טריפה, איסור זביחה לעבודה זרה, כי אף שיש במצוות אלו גדרים נוספים, אולם כאן בא הכתוב לפרש גדר חיובם שיש בהם מצד הפן ה'משפטי' שבהם. ולכן נאמרו כאן, ומכל העריות נזכר רק שוכב עם בהמה, ומכל ענייני עבודה זרה נזכרו רק מכשפה וזובח לאלוהים, כי כאן בא הכתוב לחייב את כל אלו מצד גדר ה'משפט'.

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (כא, א)

וברש"י - 'נסמכה פרשת דינין לפרשת מזבח, לומר לך שתשים סנהדרין אצל המזבח' (עפ"י מכילתא, וכן הוא בירושלמי מכות פ"א).

וכן כתוב בפרשת שופטים על מקום המשפט שאינו אלא בלשכת הגזית בבית המקדש - 'וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלוקיך (דברים יז, ח). ולמדו חז"ל - 'וקמת ועלית אל המקום, מלמד שהמקום גורם' (סנהדרין פז). ועיין בתוס' מסכת עבודה זרה - 'דלגבי דיני נפשות לא איקרי מקום אלא לשכת הגזית, שהיתה חציה בקדש וחציה בחול, והיינו טעמא משום דבעינן סנהדרין סמוך לשכינה' (ח: ד"ה מלמד). ועוד איתא - 'הר המוריה וכו', הר שיצא ממנו הוראה לישראל' (תענית טז). וכן כתיב 'כי מציון תצא תורה, ודבר ה' מירושלים' (ישעיה ב, ג).

ומציון ששני כלים בבית המקדש היו מקום להשראת הנבואה על משה רבינו, הארון והמזבח, כדכתיב בארון - 'ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת מבין שני הכרובים אשר על ארון העדות את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל' (להלן כה, כב). ולגבי המזבח כתיב - 'עולת תמיד לדורותיכם פתח אהל מועד לפני ה' אשר אועד לכם שמה לדבר אליך שם (כס, מב). וברש"י שם כתב - 'יש מרבותינו למדים מכאן שמעל מזבח הנחשת היה הקב"ה מדבר עם משה, משהוקם המשכן. ויש אומרים מעל הכפורת כמו שנאמר ודברתי אתך מעל הכפורת'.

והנה ב'עשרת הדיברות', נמסרו לנו הדברים השרשיים והיסודות של כל התורה. וכמובא במפרשים שכל תרי"ג המצוות נכללים בהם (עיין רש"י להלן כד, יב - 'כל שש מאות ושלוש עשרה מצות בכלל עשרת הדיברות הן, ורבינו סעדיה פירש באזהרות שיסד, לכל דיבור ודיבור מצוות התלויות בו').

אולם לאחר שניתנו יסודי הדברים, באופן של המעמד הנעלה עם האש הגדולה, החל הקב"ה לתת לנו את התורה עצמה בכללותה ופרטותיה. ותחילה נמסרו לנו המצוות היסודיות המחייבות אותנו מצד עצם היותנו עם לה', שנתחייבנו להעמיד את מבנה העם באופן הרצוי לפני ה', והדברים כוללים הן את חובת 'עבודה ה' היסודית, והן את ה'משפטים'.

ולאחר שנאמרו בכתוב כמה מצוות שהם היסודות של עבודת ה', נמסרה לנו פרשה זו, בו ה' מצווה אותנו את המצוות שיסוד חיובם הוא משום 'עשות משפט', וכן נמסרו בסוף הפרשה עוד מספר מצוות יסודיות של עבודת ה'.

והנה גדר החיובים שבפרשתנו הוא 'משפטים', וזה מפתח להבנת המצוות האמורות בפרשה זו. שגדרם הוא מצד 'משפט', וכלשון התורה 'אלה המשפטים אשר תשים לפניהם'. ויש לעיין בכל אחד מהם ולעמוד על גדר המשפט שמחייב אותו, כי אילו היה גדר חיובו מטעם אחר, לא היה מקומו כאן.

[ויש לדעת שישנם מצוות רבות, שאותה המצוה מתחייבת מצד כמה גדר חיוב, כגון שאותה מצוה עצמה מתחייבת הן מצד הנהגת משפט, והן מצד קדושת ישראל. ונתבאר שם ב'מאמרי מבוא' (מאמר ד' 'פרשה ששנשנית') שמה נובע מה שמצינו בתורה 'פרשה שנאמרה וחזרה ונשנית', כלומר שיש הרבה פעמים בתורה מצוה שנצטוו עליה יותר מפעם אחת, והטעם הוא משום שכל פרשה נוספת שנאמרה במצוה מסויימת, באה ללמדנו עוד גדר ותוכן מחודש במצוה זו, ואותו הגדר המחודש הוא המחייב את אותן פרטי ההלכות הנלמדות והמתחדשות בהאי פרשה ששנשנית. עיי"ש].

והנה מצוות ה'משפטים' עיקרם הם דינים שבין אדם לחבירו, אולם ישנם גם מצוות בחיובי האדם כלפי המקום שהם מתחייבים מצד גדר 'משפט',

העבודות, שאין האדם ניזק בו מחד, ומאידך הוא מקום בולט וניכר, וכן הוא סדר העולם לקבוע בו תכשיטים. ויתכן שהוא כהכנה לקבוע בו חותם עבדות.

אמנם מלבד מעשה הקנין שבדבר, נכלל בזה גם מצוה לעשות בו דווקא רציעה. [כי לא מצינו שהתורה קובעת להדיא מעשי קניינים, אלא נלמד מסברא או מדרשה]. והטעם כדי שיחקק בו אות קלון וביזיון שמכר עצמו לעבדות עולם, ולא שם אל לבו את מעלת וקדושת ישראל, וכענין הכתוב 'כי עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לא ימכרו ממכרת עבד' (ויקרא כה, מב). כלומר שחותם העבודות כולל גם מעשה קנין, וגם אות קלון.

והוא מה שהביא ברש"י בשם המכילתא - 'ומה ראה אוזן להירצע מכל שאר אברים שבגוף, אמר רבי יוחנן בן זכאי אוזן זאת ששמעה על הר סיני לא תגנוב, והלך וגנב, תרצע. ואם מוכר עצמו, אוזן ששמעה על הר סיני כי לי בני ישראל עבדים, והלך וקנה אדון לעצמו תרצע'.

* * *

מכה איש ומת מות יומת (כא, ה-ו)

וברש"י - 'מכה איש ומת - למה נאמר, לפי שנאמר (ויקרא כד) 'ואיש כי יכה כל נפש אדם מות יומת' וכו', ואם נאמר 'מכה איש' ולא נאמר 'ואיש כי יכה כל נפש' הייתי אומר אינו חייב עד שיכה 'איש', הכה את האשה ואת הקטן מניין, תלמוד לומר 'כי יכה כל נפש אדם', אפילו קטן, ואפילו אשה'.

ונראה בזה, שכיון שפרשה זו עוסקת בחלק המשפטים אשר בין אדם לחבירו, לכן לשון התורה כאן הוא מכה 'איש', שמשמעותו הכאת איש שהוא בעלים על עצמו, [ובסמוך לפסוק זה באים יתר הדינים המסתעפים מהעוול להפסיד ולהחסיר את ה'איש' - 'וגונב איש ומכרו', 'וכי יריבון אנשים' וגו']. והיינו מצד הגדר המשפטי שבאסור זה, אשר שולל מחבירו את הזכות והבעלות על עצמו, שנוטל את חייו השייכים לו.

ומצד גדר זה ד'מכה איש' היה מקום לפטור אדם מהורג את הקטן, אף שבוודאי הוא פשע חמור, אבל

וכמו כן ה'הוראה' בלשכת הגזית שהיא 'תורה שבעל פה' כיצד להביא לידי מעשה את מצוות התורה, וכוח ההכרעה שניתן להם, יונק ממקור הקדושה של השראת השכינה בבית המקדש. וכוחם בא להם משני הכלים הללו שניתן בהם אור הנבואה, האחד הוא מעל הארון, מקום הלוחות וספר התורה, וכשם שמעל גבי הכפורת נשמע קול הדיבור האלוקי למשה רבינו להורות לו את התורה, כך מופיע משם גם הרגש הפנימי שמלמד הוראה. ועל זה נאמר שהמקום גורם, וממנו יוצאת הוראה. והשני הוא מהסמיכות למזבח שנלמד כאן, שאף הוא מקור שפע לתורה שבעל פה.

* * *

ואם אמר יאמר העבד אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני לא אצא חפשי. והגישו אדוניו אל האלוהים והגישו אל הדלת או אל המזווה ורצע אדוניו את אזנו במרצע ועבדו לעולם (כא, ה-ו)

יסוד ענין הרציעה הוא מעשה קנין בעבד, ותוכנו הוא גדר הוראת בעלות, כלומר שחוקק חותם עבדות בגופו של העבד. וכן משמע מלשון המשנה בקידושין 'עבד עברי נקנה בכסף ובשטר וכו', הנרצע נקנה ברציעה' (יד:).

וכל עוד שנמכר כדין עבד עברי לשש שנים, הרי מכירתו היא זמנית, ונקנה בכסף ובשטר, אולם כאשר נעשה קנוי עולמית, מתבטא הדבר בחותם החקוק בגופו.

והנה עבד כנעני שבכל אופן נמכר לעולם, הרי עצם מכירתו כעבד בכסף ובשטר ובחזקה מבטאת את מכירתו הקבועה, אולם עבד עברי אין הקנין בו מבטא זאת, שהרי סתם עבד עברי נמכר לשש, ורק הרציעה מבטאת את הקנין לעולם.

וביסודו של דבר קבעה התורה כי אין לאדון כל אופן של בעלות לקנות עבד עברי כי אם לשש שנים, והוא זכות המוקנית לעבד להשתחרר בתום התקופה. ורק אם הוא רוצה מנפשו להשתעבד עוד, ניתנת לו הרשות לכך. ואז נקבע בו חותם הקנין באופן קבוע.

ועל פי פשוטו, הטעם שהרציעה נעשית באזנו, כי הוא המקום הראוי ביותר לקבוע בו את חותם

כמתחייב מצד "כבוד את אביך ואת אמך". ולכן אף אם לא נגע בהם לרעה אלא קללם בפיו, חייבתו תורה מיתה, כיון שהקללה היא השפלה שאין כמותה, ובקללו אותם נרמס כבודם ושלל מהם כליל את ערך מעמדם. ועל משקל מכירת אדם לעבד - קללת האב היא ביטול והפרת כל יחס לאבהותו.

* * *

וכי יריבון אנשים והכה איש את רעהו באבן או באגרוף ולא ימות ונפל למשכב. אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו ונקה המכה, רק שבתו יתן ורפא ירפא (כא, יח-ט)

וברש"י - 'ונקה המכה - וכי תעלה על דעתך שיהרג זה שלא הרג, אלא למדך כאן שחובשים אותו עד שנראה אם יתרפא זה, וכן משמעו כשקם זה והולך על משענתו אז נקה המכה, אבל עד שלא יקום זה לא נקה המכה'.

ולכאורה הוא אסמכתא בעלמא, כי הדין לחבוש את המכה הוא מדרבנן, ואינו אלא עצה טובה שלא יימלט. ולא נתבאר מאי קא משמע לן, שהתהלך על משענתו.

ויש לברר בפשוטו של מקרא, שבא ללמדנו רבותא, והוא כהמשך לכתוב הקודם, שבמכה איש ומת, הרי דינו מות יומת. ולעומת זאת - 'ואשר לא צדה' שלא נתכוון כלל להרוג, דינו לנוס לעיר מקלט. ונאמר עתה דין נוסף, שאם הכה את רעהו 'באבן או באגרוף', דהיינו שיש בהם כדי להמית, שלא איכפת לו אם ימית את רעהו, אך 'ולא ימות ונפל למשכב', ומשמע להדיא שאם אדם זה מת מחמת המכה, אפילו אחר ימים רבים, בוודאי חייב מיתה.

[ועיין בלשון הרמב"ם גבי עבד (ראה להלן כא, כ), שדייק מדכתיב גבי עבד 'בשבט', דלא כתיב בהו 'באבן או באגרוף', משמע שאבן או אגרוף יש בהם כדי להמית].

אולם אם לאחר שנפל למשכב מחמת המכה נרפא והבריא, והיינו 'אם יקום והתהלך בחוץ', ואף אם צריך למשענת וסמיכה, והוא מעורער ונחלש מזוגו, הרי כבר חלפה ממנו המיתה שבאה מחמת המכה, ונפק"מ שאם חזר וחלה מחמת חולשת מזוגו,

חיוב עונש מיתה שמצד גדר זה אינו אלא בהריגת גדול, מפני שבהריגת הקטן אין כל כך פגיעה בבעלות האיש על עצמו, ולכך אתי קרא 'מכה נפש' שבספר ויקרא דהיינו שאף ההורג את הקטן חייב, מצד הגדר של חילול קדושת הנפש המבואר שם.

* * *

וכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה מעם מזבחי תקחנו למות. ומכה אביו ואמו מות יומת. וגונב איש ומכרו ונמצא בידו מות יומת. ומקלל אביו ואמו מות יומת (כא י"ד, יז)

בארבעה פסוקים אלו, נסמכו ארבע אזהרות שונות שהעובר עליהם חייב מיתה: הריגת נפש, הכאת אב ואם, גניבת איש ומכירתו, וקללת אב ואם. ויש להבין מהו המשותף בין ארבעה עניינים אלו שסדרם הכתוב בזה אחר זה.

ונראה שבשני עניינים קרובים הכתוב מדבר, שניהם עוסקים בפגיעה חמורה בזולת עד כדי שלילת מציאותו וזכויותיו הבסיסיות, ובשניהם חמור הדבר באב ואם מאשר בכל אדם, לאור מעמדם המיוחד, כאשר יבואר.

שתי האזהרות הראשונות עניינם לחייב עונש מוות על הכאת אדם, אמנם בעוד שהמכה את חברו אינו חייב אלא אם ירצחנו נפש, שבכך הוא נוטל ממנו את קיומו בעולם, הרי שבאביו ואמו ישנה אזהרה נוספת, שלא לפגוע במציאותם כהורים, שהם בעלי הסמכות לשלוט עליו. ולכן אף כשלא המיתם אלא הכה אותם ועשה בהם חבורה, חייבתו תורה מיתה, שבמקום אשר הבן יהיה נכנע תחת הוריו ויקבל את מרותם - הוא מכה אותם ומעמידם במצב נחות תחתיו, ובכך שלל מהם כליל את מעמדם הבסיסי כאב ואם. והרי זה שקול כמיתה בשאר אדם, שהכאת אב היא בחינת "מיתה לאבהותו".

ובמקביל לסדר הזה, עוסקים שתי האזהרות האחרונות בהשפלת כבוד האדם, אמנם בעוד שבשאר כל אדם אינו חייב עד שיגנבנו וימכרנו לעבד, שבכך נוטל ממנו את כל ישותו וחירותו, ומבטל את יסוד אישיותו כאדם ברשות עצמו, הרי שבהשפלת כבודם של אב ואם נוספה אזהרה מיוחדת, שלא לפגוע במעמדם כהורים, הראויים ליחס מכובד ונעלה

ומת בחליו, אזי 'נקה המכה'. והגם שחולשתו נבעה מתוך המכה, ומחמת זה נפל עליו חוליו האחרון, הוי גרמא. כי המכה גרמה לו חולשה ולא מיתה, והמחליש את חבריו אינו חייב מיתה, אלא שבשל חולשתו היה קרוב למיתה הבאה מחלאים אחרים.

והנה באופן זה פטור אף שנתכוון להרגו בעת המכה, כיון שאותה מיתה נסתלקה ממנו. ומאידיך יש רבותא בדין זה, שאם לא התהלך בחוץ על משענתו, אף אם לא מת מיד, אלא מחמת המכה נפל למשכב, ובסוף מת מאותה חולשה חייב, אך עיקר החידוש שבאה התורה לחדש, הוא דין הפטור, שאם יקום והתהלך בחוץ על משענתו, זה מוכיח שאינו מסוכן עוד מחמת המכה, אלא לכל היותר גרם לו חולשה בגופו, ובכהאי גוונא פטור מעונש [בדיני אדם].

ומענין זה בא הכתוב הסמוך (פסוק כ-כא שב'עבד' הדין שונה, שאם הכהו ונפל למשכב ועמד חי יום או יומיים ואחר כך מת, אין עליו עונש מיתה. מה שאין כן בישראל, כאמור שגם אם המכה גרמה לו ליפול למשכב זמן רב, כל שלא הבריא בינתיים, הרי הכל תוצאה מהמכה, ואם בסופו של דבר מת, נענש על מיתתו.

* * *

ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבות, למען ינוח שורך וחמורך, וינפש בן אמתך והגר (כג, יב)

בפרשה זו לא נזכר כלל ענין קדושת השבת ושהוא יום לה' אלוקיך וכו', אלא 'למען ינוח שורך וחמורך וינפש בן אמתך והגר'. והיינו כי פרשה זו של שבת, באה משום הצד ה'משפטי' שבמצות השבת, כלומר שקבעה תורה בסדר המשפטים, שלכל אחד תהיה מוקנית הזכות להיות שובת ונח בשבת.

ואכן פסוק זה נאמר בין כל הפסוקים העוסקים בזכויות העניים והאביונים. שיש בשבת גם ענין זה שיהיה בכל שבוע יום שבתה לבריות שבו ינפשו מעמל העולם ועסקיו, ולא יהיו טרודים בעסק ובמעשים כל ימיהם. והוא גדר מחודש במצות השבת ואיסור המלאכה, מלבד יתר פרשיותיה של שבת.

וגדר איסור המלאכה הנובע מפרשה זו, הוא שלא להיות עסוקים וטרודים במלאכה כל הימים. ואסרה תורה המלאכה בעשה של 'תשבות', דהיינו להיות האדם שובת מכל עסק וטורח מלאכה. ולשון הכתוב הוא - 'ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבות'. ההדגשה היא על השביתה מ'תעשה מעשיך', וכן השביתה היא על האדם עצמו 'תשבות'. כלומר שאין ההדגשה כאן רק על 'היום' שיהיה בו שביתה, אלא יש כאן מטרה באדם עצמו שישבות.

ומצוה זו היא גם על האדון, שינוח הוא וינוחו גם עובדיו ואנשי ביתו, ובמיוחד על העבד והגר והבהמה, שמצות האדון שלא להשתעבד בהם כל הימים, אלא להניח להם ביום השביעי - 'למען ינוח שורך וחמורך וינפש בן אמתך והגר'.

* * *

ויכתוב משה את כל דברי ה' וישכם בבוקר ויבן מזבח תחת ההר, ושתיים עשרה מצבה לשנים עשר שבטי ישראל. וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות ויזבחו זבחים שלמים לה' פרים. ויקח משה חצי הדם וישם באגנות וחצי הדם זרק על המזבח. ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. ויקח משה את הדם ויזרוק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים האלה (ד, ט-י)

יש לעיין לשם מה בנה משה את שתיים עשרה המצבה 'לשנים עשר שבטי ישראל'. אחר שהעם כולו נמצא לפניו, ומה צריך מצבה לסמל את העם.

ונראה שעשה כן משה כהקדמה למה שהוצרך אחר כך לזרוק את הדם, חציו על המזבח וחציו על העם, והיינו כדרך כריתת ברית, שזורקים את הדם על שני הצדדים כורתי הברית, ולכן חצי זרק על המזבח והיינו לשם ה', והחצי השני הוצרך לזרוק על העם. וכדכתיב 'ויקח משה את הדם ויזרוק על העם'. ומכיון שאין שייך לזרוק את הדם על ששים רבוא, לשם כך העמיד את שתיים עשרה המצבות, כלומר שהם מסמלים את העם, וזה הפירוש 'ויזרוק על העם', דהיינו שזרק על המצבות, שהם כנגד העם.

ועיין במפרשים שאכן נתקשרו בזה, כיצד זרק את

הדם על כל העם, וברש"י - 'הביא את תרגומו' זורק על מדבחה לכפרא על עמא'. ויש שפירשו שזרק כנגד העם. ולפי דברינו מיושב שפיר שאכן זרק על המצבות שמייציגים כביכול את כל העם.

ומה שפירש התרגום שזרק את הדם על המזבח, כן משמע בגמרא (זבחים יז): שלמדו מכאן דין כלי בקבלת הדם של קדשים, מדכתיב 'וישם באגנות'. והרי הדם שנתן באגנות היה הדם שזרק 'על העם', הרי מוכח שבגמרא נקטו כתרגומו שדם זה נזרק על המזבח.

ונראה שבתורת דרשה למדו כן, ובוודאי בפשוטו היה 'על העם' וכמו שפירשנו דהיינו על המצבות, אלא שדרשו כן מהלשון שכתוב 'ויזרוק', ולשון זריקה מתאים במזבח, כי על העם היה מתאים יותר לשון 'הזאה'. וכמו שפירש רש"י 'ויזרוק - לשון הזאה'. ומשום כך דרשו שחצי הדם זה שבאגנות, שהוא חלק העם, בנוסף לזריקה שזרקו ממנו על העם, גם זרקו ממנו על המזבח לכפר על העם (ועיין בהעמק דבר).

עלה אלי ההרה והיה שם ואתנה לך את לוחות האבן ... ויבוא משה בתוך הענן ויעל אל ההר והיה משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה (כד, יב"ח)

ארבעים יום הוצרך משה לשהות בהר, כדי לקבל בסופם את שני לוחות העדות. ואמרו חז"ל - 'ארבעים יום עשה משה בהר, קורא בדת מקרא ביום ושונה בדת משנה בלילה, ולאחר ארבעים יום לקח את הלוחות' (פדר"א פרק מז). ובירושלמי - 'מקרא, משנה, תלמוד ואגדה, ואפילו מה שתלמיד ותיק עתיד להורות לפני רבו כבר נאמר למשה מסיני' (פאה פ"ב ה"ו). ויש להתבונן מה משמעות מספר הארבעים יום, שהוצרכו למשה עד לקבלת הלוחות.

ועיין אבן עזרא שכתב: 'ויקי מח יתמהו מה עשה משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה, ולא ידעו, אם יעמוד שם עם השם כמספר הזה וכפל כפלו שנים, לא יוכל לדעת חלק מאלף ממעשה השם ודרכיו וסוד כל המצוות שצוהו' (להלן לא, יח). אך עיין 'אברבנאל' (דברים י, ה) שהקשה מאידך גיסא, כי בוודאי לא היו הארבעים יום שיעור זמן בעלמא - לפי שלא היתה

פעולתם טבעית שיצטרכו אל זמן מוגבל וגדול לעשותם, כי הם נעשו בדרך פלא, והדברים הנסיים והפעולות האלקיות אין להם זמן שרשי ובעת אחת יוכלו להיות ... ואם העולם כולו נברא בששת ימים איך נאמר שהלוחות יצטרכו לארבעים יום וארבעים לילה לעשייתם ... כי אין מעצור ביד השי"ת ללמדו תורה על רגל אחת.

והנראה לבאר בזה, כי הוראת ה' למשה לעלות אליו השמימה כדי לקבל את לוחות העדות, היו בה שני חלקים: החלק האחד הוא העליה למרום - "עלה אלי ההרה". והחלק השני הוא השהיה שם - "והיה שם". ורק בהשלמת שני עניינים אלו - "ואתנה לך את לוחות האבן".

כדי לקבל את התורה מן השמים, נקרא משה בראש ובראשונה לעלות למרום, לפי שהתורה היא תורה שמיימית, ומצד שרשה - מקומו עם ה' בשמים ולא עם האדם בארץ, וכשחפץ הקב"ה ברוב אהבתו ליתנה כמתנה לישראל, היה על משה לעלות השמימה וכביכול לקחתה ממקום הימצאה, כענין שנאמר - 'עלית למרום שבית שבי, לקחת מתנות באדם' (תהילים סח, יט) - כביכול ששבה משה שבי במרום, בעבור האדם אשר בארץ.

אולם בהיות שהתורה שמיימית היא, וגבוה מעל גבוה מחצבתה, הרי שהאדם הארצי במצבו החמרי אינו מסוגל להכילה, ואם כן, בכדי שיוכל האדם להשיג את פנימיות חכמת התורה, עד שתהא מפעמת בקרבו בבחינת 'תורה דיליה', החקוקה בלבו וטבועה ברוחו - אין די בעליה השמימה ונטילתה משם, אלא לשם כך צריך האדם 'להיות' בשמים ולהפוך כביכול לאחד העליונים, כדי לקבל את דברי ה' ולעמוד על סודם. לפיכך, בטרם יקבל משה את לוחות הברית, המציינים את הדרגה העליונה מן הכל בקבלת התורה שניתנה לו 'ככלה לחתן', היה משה צריך 'להיות' בהר, להדמות לעליונים בהתפשטות גשמיות מוחלטת - 'לחם לא אכל ומים לא שתה' (להלן לד, כח) - ואך בזאת נעשה ראוי לקבל בשם כל ישראל ובעבורם, את הלוחות מעשה אלקים, הכתובים באצבע אלקים

תחילה למקראי קודש

מצות השבת כאחד מ'מקראי קודש'

בתחילת פרשת המועדים (בפר' אמור) בא השבת כחלק ממועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש. בפרשה זו ניתוסף על עיקר מצות ואזהרת השבת - שיש לעשות את השבת גם 'מקרא קודש'.

והיינו שכשם שהמועדים מוטל עלינו לעשותם 'מקראי קודש', כלומר שחל עליהם חובה לקרוא ימים אלו קודש, דהיינו לעבוד בהם את ה' בהקרבת אישה לה'. כך גם בשבת חלה חובה זו של 'מקרא קודש'. אלא שבשבת מתקיימת עבודת ה' זו, על ידי עצם השביתה - "שבת שבתון מקרא קודש כל מלאכה לא תעשו" (ויקרא כג, ג).

שבכל המועדים כתיב בפרשה זו "והקרבתם אישה לה" (שם פסוקים ח, כה, כז, לו), שזה עיקר החיוב מצד 'מקרא קודש', אבל בשבת לא כתיב 'והקרבתם'. והטעם מבואר עפ"י דברינו, שהמקרא קודש שבשבת הוא על ידי השביתה.

כלומר, שבשבת עיקר עבודת ה' של 'מקרא קודש' הוא על ידי אי עשיית מלאכה, [ואף קרבן המוסף הוא רק תולדה מקדושת היום]. ובי"ט עיקר עבודת ה' של מקרא קודש הוא הקרבת האישה לה', ואי עשיית המלאכה היינו משום כבוד היום המיועד לקדושה זו.

ואף שבשבת בלאו הכי יש חובה 'לקדשו', מצד פרשת עשרת הדברות "זכור את יום השבת לקדשו" (שמות כ, ח). אך נוספה כאן עוד תוספת גוון מצד הפרשה של 'מקרא קודש', שבנוסף למה שהוא קודש מאת הקב"ה, כמו דכתיב בפרשת בראשית (ב, ג) "ויקדש אותו", וכמו שאמרו חז"ל - שבת דקביעא וקיימא (פסחים קיז:). ומשום כך חייבים לנהוג אותו קודש. נוסף על כך נצטוו ישראל לעשותו גם 'מקרא קודש', כענין שנצטוונו במועדים, כלומר שישראל הם הקוראים אותם וקובעים אותם לקדושה, וזה הפירוש 'מקרא קודש'. שבנוסף על הקדושה שיש בה בעצם, מצד שהיא קביעא וקיימא, גם נוסף ונקראה לקדושה כמו במועדים.

והוא גדר שונה ומחודש באיסור המלאכה, שבפרשת עשרת הדברות, השביתה היא מצד הקדושה שכבר קבועה ביום זה, שקדושה זו אוסרת אותנו מעשיית מלאכה, והעושה מלאכה הוא פוגע בקדושה זו אשר כבר קבועה ביום זה, ובגדר זה, השביתה היא תוצאה המתחייבת מקדושת היום. אבל השביתה מצד 'מקרא קודש' היא שאנו מצווים לקרוא יום זה לקדושה דהיינו לעבודת ה', ועצם השביתה היא העבודת ה' שביום זה - 'וביום השביעי שבת שבתון מקרא קודש כל מלאכה לא תעשו'. ובגדר זה, השביתה היא האמצעי והדרך לקרוא את היום ולקבעו בקדושה.

ההבדל בין 'מקרא קודש' של שבת לשל יום טוב

והנה גם יום טוב אסור בעשיית מלאכה, מטעם היות היום 'מקרא קודש', כדכתיב - מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו (ויקרא כג, ז). אולם שונה טעם וגדר איסור מלאכה זה של יו"ט, מאיסור המלאכה של מקרא קודש שנאמר בשבת. שביום טוב הקדושה שחייבה התורה במצות 'מקרא קודש', הוא הקרבת אישה לה', כדכתיב - "אלה מועדי אשר תקראו אותם מקראי קודש, להקריב אשה לה' עולה ומנחה" וגו' (שם פסוק לז). ואיסור המלאכה הוא רק משום שכיוון שהיום צריך להיות מיועד לקדושה ועבודת ה', אין לעשות בו מלאכת עבודה של חול, וכאשר עוסק במלאכות הוא סתירה ליעודו של היום כיום לעבודת ה', כי המלאכה והעבודה היא הסתלקות מתפקיד העבודה לה'.

אבל איסור המלאכה בשבת הוא, משום שעצם יום השבת הוא יומו של הקב"ה, ואין לאדם להשתמש ביום זה עבור עצמו כלל, ולכן עבודת ה' שבו היינו האיסור לעשות בו כל מלאכה עבור האדם.

הוי אומר, ה'מקרא קודש' של יו"ט מחייב לעשותו יום לעבודת ה', אבל ה'מקרא קודש' של שבת צורתו היא לעשות את היום כולו לה'.

אמנם לכאורה אין למעשה כל חידוש בפרשה של 'מקרא קודש' בגדר איסורי המלאכה, מעבר למה שנתפרש בשאר פרשיות השבת.

אולם מצאנו בגמרא, שיש מי שסובר שמתוך כל ל"ט מלאכות האסורות בשבת, ישנה מלאכה אחת שאינה כלולה בדין כל המלאכות. והנראה דמפרשה זו הוא שנתחדש לו חידוש דין זה, והיינו דיש מלאכה שאיסורה נובע מגדר ד'מקרא קודש' גרידא.

דהנה איתא בגמרא (שבת ו:)- 'אמר רב, מצאתי מגילת סתרים בי רבי חייא, וכתוב בה, איסי בן יהודה אומר, אבות מלאכות ארבעים חסר אחת וכו' ואינו חייב על אחת מהן. ופירש רש"י שם: 'אחת יש בהן שאינו חייב עליה מיתה, ולא פירש איזו היא'.

והיינו דאחת המלאכות אף שהיא אסורה בכלל המלאכות, שונה היא מכל המלאכות, ואינה חמורה כמותם, שאין בה חיוב מיתה.

ונראה, שמלאכה נעלמה זו, היא אחת מל"ט מלאכות אשר באמת מצד כלל הפרשיות של שבת בתורה, עדיין לא היינו מחשיבים אותה כ'מלאכה', ורק מצד תוספת פרשה זו שנתחדש בה אזהרה נוספת 'שבת שבתון מקרא קודש כל מלאכה לא תעשו', נאסרה גם מלאכה זו. כלומר שמלאכה מסויימת זו אין חייב עליה מגדרי הדינים של יתר הפרשיות, וכל חיובה נובע רק מצד פרשה זו של 'מקרא קודש'.

ויש לומר דכל חידושו של איסי בן יהודה, דיש מלאכה אחת שאין חייבים עליה, נפקא ליה מהאי פרשתא דידן. כלומר דס"ל דמעצם חזרת הפרשה שהיא 'חזרה ונשנית', מוכח דנוסף בה איסור מלאכה חדש שלא ידעוהו עד כה, שאם אין בפרשה זו כל תוספת באיסורי מלאכת שבת, לא היה מקום לחזור ולשנות אותה.

והיינו משום שהוקשה לו, שהרי ענין זה עצמו של 'קדושת היום', הוא שורש הפרשה של "זכור את יום השבת לקדשו" שבעשרת הדברות. ואם כן מה מוסיף בו גדר 'מקרא קודש'. ויותר מכך, שהרי קדושת 'מקרא קודש' פחותה מקדושת השבת דקביעא וקיימא, ובכלל מאתיים מנה.

ולכן ס"ל להאי תנא שבהכרח שיש בזה הוספה בדין השביתה, תוספת איסור מלאכה הנובע באמת רק מגדר 'מקרא קודש' שביום זה, והיא מלאכה שלא היינו למדים אותה מגדר קדושת היום העצמית. ולפי זה יש לומר, דמה שלא פירש איזו מלאכה היא, היינו משום דגם לתנא עצמו לא נתפרש איזו היא, רק דנפיק ליה חידוש זה מתוך דרשת הפרשיות, שבהכרח שיש מלאכה אחת, שכל איסורה הוא רק מכח פרשה זו של 'מקרא קודש'.

ההבדל בגדר חובת השביתה בין 'קודש' ל'מקרא קודש'

כלומר, שישנה מלאכה [עלומה] שאין בה מגדר המלאכות האסורות מצד 'קדושת השבת', ולמרות זאת אסרתה תורה מצד גדר 'מקרא קודש'. וכיון שאינה בגדר המלאכות שבפרשת 'כי תשא' ו'ויקהל' אין בה חיוב מיתת ב"ד. וכמו שאין מיתת בית דין במלאכות יום טוב שאינם אלא מצד 'מקרא קודש' גרידא.

ונראה בביאור הדברים, שחיוב השביתה הנובע מצד 'קדושת השבת' שהיא קביעא וקיימא, שונה גדרה ממצות השביתה המתחייבת מצד 'מקרא קודש'. והיינו שגדר איסור המלאכה הנובע מצד 'קדושת השבת' דקביעא וקיימא, היא תוצאה המתחייבת מקדושתה, שמשום שהוא יום קדוש אסור לעשות בו מלאכה. ואילו גדר מצות השביתה שמצד 'מקרא קודש', היינו שאנו באים לנהוג בו קודש ולעבוד את ה' על ידי שביתתנו, והקדושה היא תוצאה מהשביתה.

ולפיכך יהיה ההבדל ביניהם, בסוג פעולה כזו ששתי פנים לה, כלומר פעולה שניתן להחשיבה מלאכה, אך ניתן גם לראותה כפחותה ממדרגת מלאכה [שהיא קרובה להיות מלאכה, אך איננה מוחלטת כמלאכה]. ואם כן אין בעצם עשייתה סתירה לקדושת היום, שהרי אפשר לראות אותה כפי הצד שאינה מלאכה. אבל אכתי לענין זה שפיר נקראת מלאכה, שאם ישבות גם ממנה, הרי הוא מוסיף במעשה השביתה. ועל כן חייב לשבות הימנה, אבל אין מחייבין מיתה למחלל אותה.

וממילא כשאנו באים לאסור מלאכות מצד קדושת

השבת דקביעא וקיימא, וממילא אין בכוחה לאסור רק מלאכות מוחלטות כאמור. אבל מצד החיוב של מקרא קודש, שהמצוה היא על האדם לקרוא קודש בכל מה שאפשר, מוטל עליו לשבות מכל מה שיש להחשיבו לייחסו למלאכה. ולכן נכללת גם מלאכה זו, באיסור מלאכה שבפרשה זו.

חיוב כרת מצד מקרא קודש דשבת

ועיי"ש בתוס' ובראשונים שפירשו דגם אותה מלאכה שש"ל לאיסי בן יהודה שאין בה חיוב מיתת ב"ד, מיהו חיוב כרת יש בה ומביא חטאת על שגגתה.

ולכאורה תמוה, שהרי בפרשת 'כי תשא' וב'ויקהל' דכתיב בהו חיוב כרת, כתיב נמי 'מות יומת' שיש בה מיתת בית דין. ומניין לחלק במלאכה זו לחייב עליה כרת, ואכתי לפטור אותה מחיוב מיתת בית דין. דממה נפשך, אם כלולה היא בפרשיות הללו וחיובה נובע מחמת פרשיות אלו, הרי מתחייב עליה גם מיתת בית דין, ואם אינה כלולה בפרשיות אלו, מניין לנו שיש עליה עונש כרת.

אכן עפ"י מה שנתבאר דמלאכה זו חיובה נובע מפרשת מקראי קודש, אתי שפיר, דהרי מצינו ביום הכיפורים שהוא החמור שבמקראי קודש, שהמחלל שביתתו עונשו כרת. ובוודאי שבת לא גרע מיניה. והבו.

היום דקביעא וקיימא, הרי כיון שניתן להתייחס לפעולה זו כמי שאינה נחשבת מלאכה, אין מניעה מלעשותה, שאין בכח קדושת היום למנוע אותנו ממנה, כיון שאין בעשייתה בהכרח משום מלאכה, ואין בה סתירה לקדושת היום. אבל כאשר אנו באים לדון מצד 'מקרא קודש', דהיינו שמצוה על האדם לבטא את היות היום 'מקרא קודש' על ידי שביתה ממלאכה, בזה אפילו ממלאכה בעלת גריעותא, יש לו להימנע ממנה, שגם היא חלק מהעבודה לפניו לעשות לו מקרא קודש, וכל שיש לדון באם לכלול אותו ג"כ בשביתה, ודאי עליו להימנע מכל פעולה שסותרת את גדר השביתה ממלאכה, וממילא צריך הוא לשבות גם ממלאכה זו. שמאחר שגם השביתה מדבר זה תהווה הוספה במצות מקרא קודש. הריהו מחוייב לעבוד את ה' גם בזה.

כלומר, שצורת השביתה הנובעת ומתחייבת מקדושת היום, אוסרת רק מלאכה שבהכרח פוגעת בקדושת היום. אולם כאשר אנו מצווים לקדש את היום על ידי שביתתנו, הרי אנו צריכים לקדשו בכל מה דאפשר.

ומלאכה מסויימת זו שפטר איסי בן יהודה ממיתה, היא מלאכה שאיסורה נובע רק מצד פרשת מקרא קודש, כי היא סוג מלאכה כזו שקרובה להיחשב כמלאכה ומאידך ניתן גם להתייחס אליה כמי שאינה מלאכה, ולכן אינה יכולה להכלל בגדרי שאר הפרשיות, שהשביתה נובעת בהם מקדושת

הכמה ומוסר

דברים שאדם דש בעקביו

מפני מצוות קלות שמה עברתי עליהן, ואתה אמרת הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, לכך נאמר 'והיה עקב תשמעון', אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא גם עבדך נזהר בהם בשמרם עקב רב' (תנחומא עקב).

בפשטות, כוונת חז"ל שהמכשול מצוי בדברים שהם קלים ביסודם, וכגון לכבד את צד ימין וכל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין, וכהנה, עניינים שאינם מהמצוות העיקריות, ועל כן אין

המכשול המצוי בפרטים קטנים שבדברים הגדולים

בגמרא - 'אמר רבי שמעון בן לקיש מאי דכתיב 'עון עקבי יסובני' עונות שאדם דש בעקביו בעולם הזה מסובין לו ליום הדין' (עבודה זרה יח.).

ובמדרש - 'למה אירא בימי רע עון עקבי יסובני, אמר דוד רבוננו של עולם איני מתירא מפני מצוות חמורות שבתורה מפני שהן חמורות, אבל אני מתירא

נתונה דעתו של האדם כל כך על הזהירות בהם, והוא עלול להיכשל בהם ח"ו.

אמנם יש עוד סוג של דברים שאדם דש בעקביו, שביסודם שייכים הם למצוות חמורות ועיקריות שהאדם שם לבו עליהם ונזהר בהם מאד, אולם הענפים הזעירים והפירוורים המסתעפים מהם, קלים הם בעיני האדם והוא דש בהם בעקביו, והמכשול מצוי בהם.

והטעם שהניסיון בהם קשה יותר, אף שבדברים הגדולים ההתמודדות וההתגברות יותר כבדה, היינו דווקא משום שהם קלים, ואין האדם חש את החשיבות והרוממות אם יתגבר בדבר זה. ולכן אינו נותן דעתו עליהם כראוי, ונמצא מאבד טובה הרבה רק מחמת חוסר תשומת לב.

וכגון השומעים חרפתן ואינן משיבין, ששבחו חז"ל ואמרו שמעלתם 'כצאת השמש בגבורתו', והנה יש אדם בר מעלה שאם יבוז אותו ברבים, אזי בעת הניסיון הגדול הזה הוא מתחזק בנפשו למרות הקושי ומבליג על חרפתו ואינו משיב, מתוך הכרתו בעוצם חשיבות הנהגה זו, ומרומם את רוחו בעוז ותעצומות לכבוש את יצרו ולנצחו במערכה.

אולם כאשר מגיע אליו ניסיון מאותו המין בדבר קטן, כגון שיאמרו עליו מילת גנאי או רק רמז שיש בה פגיעה קלה, וגם באופן שהדבר לא נאמר ברבים אלא בינו לבין רעהו או בביתו, אזי דווקא מחמת קלות וקטנות הדבר, אינו נותן דעתו להתנהג בזה כראוי, וגם אינו סובר שעל כגון זה נאמרו המעלות הגדולות והנשגבות, [ובנוסף, גם אם יתגבר לא יזכה מחמת כן להערכה גדולה מצד סביבתו ואפילו מצד עצמו], ולפיכך אין לו את העוצמה והעידוד להתגבר, ואחר שהוא בעיניו דבר של מה בכך אינו נזהר ועלול להיכשל.

דוגמא נוספת היא בדבר הגדול הזה של חסד ועזרה לנזקקים, אשר אם יראה אדם את חברו במשבר קשה הרי הוא מוכן להתמסר לעזרתו במסירות עצומה, ולטרוח ולהתאמץ למענו בכל ענין שיכול. ולמרות שלפעמים הוא קושי גדול עבורו, אך הידיעה וההכרה שהוא דבר נשגב לעזור ליהודי בעת

מצוקתו העוברת עליו, מביאה אותו להתגבר על כל הקשיים למען המצוה.

אמנם זה רק כאשר מזדמן לפני האדם מצב מיוחד של חסד ועזרה לזולת, כי אז ההכרה בערך הדבר מחזקת את נפשו במה שמחזיק טובה לעצמו שזכה למצוה גדולה. אולם על האדם לדעת שבכלל המצוות הגדולות נכללים גם הפרטים הקטנים, וכגון כשמתבקש איזו עזרה קלה לחבירו, שאמנם אין האדם הנוקק במצוקה, אבל הוא חסד ועזרה עבורו, וכגון שרעהו קצת מדוכדך וזקוק שישוחחו עמו בנחת ויקשיבו לקשייו ויעודדוהו. והנה העקרון ויסוד המצוה הוא אותו העקרון, אלא שהקיום הוא בפרט מסויים ודבר קל.

יש פעולות קלות ביותר שנכללות בזה, כגון סבר פנים יפות ומבט רך, או מילת עידוד אחת, או להעניק יחס ידידותי, ולתת הרגשה לרעהו ששמחים בנוכחותו ורוצים בהצלחתו.

והנה אמנם כל אחד מדברים אלו הוא רק פירור ודבר קל, שנעשה מבלי משים וכהרף עין, ואין כל טירחה וקושי לעשותם, אולם היא הנותנת שמכיון שגם אם יעשה אותם האדם אין נתפס אצלו כדבר נעלה, לכן עלול הוא להזניח את המצוה. וגם זה נכלל בדברים הקלים שאדם דש בעקביו, אף שבאמת הוא אותו מצוות גמילות חסדים, שאוכלים פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא, ועליהם נאמר כל העניינים הנשגבים, וכל הרוממות הנעלית לה זוכים מקיימי המצוות בשלימות.

דבר הזה נבחן האדם אם הקיום נובע מעצם נפשו

והנה דברים אלו למרות שהם קלים במשקל קיומם, שהם נעשים ברגע כמימרא ואין מתייחסים אליהם בתשומת לב מרובה, אבל באמת הרי מצד עצם מהותם ועניינם הם חמורים ועומדים ברומו של עולם.

ולא עוד, אלא שאף שכלפי האדם הם נדמים כדברים של מה בכך, הרי לאמיתו של דבר הם דברים שרשיים ויסודיים, כי הם הנימים העדינים והעורקים הדקים שבהם תלויה נשמת הדברים, ובהם נמדדת שייכות מציאות האדם וכללות נפשו למצוות אלו.

עשייתם מוכיחה על עצם נפשו ושלמותו של האדם, כי יתכן שדווקא הרעש והרושם של הדברים הם שהמריצוהו לעשותם, אבל הדברים הקטנים הם המבחן האמיתי של דרגת האדם. [ואדרבה, אם בדברים הקלים הוא זהיר תדיר, ואירע שנכשל בדבר הגדול, אין זה מעיד על פחיתות נפשו בכללות הענין, אלא שמחמת הקושי שבדבר לא עמד בניסיון].

והנה כל האמור הוא גם לגבי ענייני 'סור מרע', דהיינו שאפילו בפירוורים ודברים קלים אינו נכשל, ובכל פינות נפשו הוא נקי מכל שמץ פגם. וגם לגבי ענייני 'עשה טוב', שהוא עירני שלא לאבד שום ניצוץ של רגש נעלה, ואינו מזלזל אפילו במעשה קט, ואינו מוותר על אף שביב וסלסול של הנהגה טובה. והוא תפארתו ושלמותו של האדם כאשר כל אישיותו מלאה וגדושה בכל צחצוחי מידה נכונה.

וכן במצוות שבין אדם למקום כגון 'התפילה' - שהיא מהדברים העומדים ברומו של עולם, שמלבד עיקר החובה בתפילת העמידה, גם בה ישנם דברים קלים שהם בבחינת 'פירוורים' מהדברים הגדולים, כמו 'עלינו לשבח', או 'הרחמן' שלאחר ברכת המזון, וכדומה, וכן במצות 'לימוד התורה' - ששקולה כנגד כל המצוות, יש לפעמים זמנים קצרים ודקות ספורות שניתן לאדם לנצלם ללימוד כלשהו, ואדם דש בהם בעקביו.

ובאמת, דווקא בדברים הקטנים נבחן האדם אם הוא אדוק ומחובר לדברים האלו, ואם נובעים הם מעצם נפשו. ואדם שעוסק במצוות אלו רק בדברים הגדולים, אבל בפרטים הקטנים הוא מזלזל, הנהגתו מוכיחה שבעצם אישיותו מחוסר הוא מערכי מצוות אלו.

כי אמנם הדברים הגדולים הם יותר מרשימים הן כלפי אחרים והן כלפי עצמו, אבל עדיין אין

התודה והברכה לידידנו הנעלים שנמלו חלק בהוצאות גיליון זה

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד,
מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **יונה מרדכי סגל** שליט"א
לרגל אירוסי בתו עב"ג למזל"ט

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד,
מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **נתן מאיר פרידמן** שליט"א
לרגל נישואי בתו עב"ג למזל"ט

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד,
מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **משה קלפהולץ** שליט"א
לרגל הולדת הבן למזל"ט

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד,
מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **משה רוזנברג** שליט"א
לרגל שמחת הבר מצווה לבנו נ"י

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד,
מחשובי אברכי קהילתנו
מתומכי מכוננו
הרב **יונה זאב פרוש** שליט"א
שתרם חלק מהוצאות הגיליון
לרגל אירוסי בתו עב"ג למזל"ט

חלק מהוצאות הדפסת גיליון זה נודבו לזיכוי הרבים ע"י ידידנו הנכבד מחשובי אברכי קהילתנו מתומכי מכוננו
הרה"ג רבי **מיכל לוצקין** שליט"א
לע"נ אביו
הרה"ג רבי **חיים בנימין**
ב"ר **אליעזר הלוי זצ"ל**
נלב"ע ביום ל' שבט
ת.ג.צ.ב.ה